

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРИТУЛКІВ ДЛЯ ЖЕРТВ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК І ЖЕРТВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Проект Ради Європи «Боротьба з насильством
щодо жінок та дітей в Україні»

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРИТУЛКІВ ДЛЯ ЖЕРТВ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК І ЖЕРТВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Міжнародна експертка: **Маріанн Хестер**
Національна експертка : **Вікторія Яловська**

22 грудня 2017 року

Висловлені у цій роботі думки є позицією лише автора
та не обов'язково відображають офіційну політику Ради Європи

Зміст

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	5
2. ПОТОЧНА ТА ПРОГРЕСУЮЧА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ	7
2.1. Концепція Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2021 року	7
2.2. Національна стратегія у сфері прав людини на період до 2020 року та План дій	8
2.3. Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству»	9
2.4. Проект Протоколу (внутрішній робочий документ)	13
3. ДОКУМЕНТ РАДИ ЄВРОПИ «МІНІМАЛЬНО НЕОБХІДНІ СТАНДАРТИ ДЛЯ СЛУЖБ ПІДТРИМКИ» (2008 РІК)	14
4. РОЗРОБЛЕННЯ СТАНДАРТІВ НАДАННЯ ПРИТУЛКІВ ДЛЯ ЖЕРТВ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК І ЖЕРТВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	21
4.1. Стандарти Стамбульської конвенції Ради Європи щодо притулків	22
5. ВРАХУВАННЯ ДОСВІДУ ІНШИХ КРАЇН	27
5.1. ООН Жінки	27
5.2. Запровадження стандартів обслуговування в Шотландії	28
ДОДАТОК 1: СТАНДАРТИ ЯКОСТІ ДЛЯ ДОПОМОГИ ЖІНКАМ	30
ДОДАТОК 2: КРИТЕРІЇ ДОСТУПУ ДО ПРИТУЛКІВ	31

1. Загальна інформація

Наразі Рада Європи впроваджує проект «Боротьба з насильством щодо жінок та дітей в Україні», виконання якого здійснюється у відповідності до пріоритетів, викладених у Плані дій Ради Європи для України на 2015–2017 роки¹. У Проекті передбачається надання консультаційних послуг для створення та організації роботи притулків та/або інших спеціалізованих служб для жертв насильства щодо жінок та жертв домашнього насильства в Україні. У цьому контексті перед Радою Європи поставлено завдання надавати рекомендації, які ґрунтуються на розумінні прав людини та гендерно-зумовленої проблематики насильства, на принципі недискримінації та рівноправ'я жінок і чоловіків, а також на міжнародно-правовій базі, зокрема, на стандартах Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (далі – Стамбульська конвенція) та на найкращих практиках в сфері соціальної роботи та запобігання домашньому насильству.

У цьому документі міститься «дорожня карта» щодо створення та організації роботи притулків та/або інших спеціалізованих служб для жертв насильства щодо жінок та жертв домашнього насильства в Україні та формування засад для подальшого дотримання Стамбульської конвенції.

Цей документ разом з дорожньою картою був підготовлений після короткого візиту до Києва, метою якого було ознайомлення з поточним станом справ та проведення зустрічей з відповідними співробітниками міністерств, НУО та міжнародних фінансових організацій, а також звернення уваги на юридичну та іншу документацію, надану РЄ національним експертом та відповідними організаціями, які функціонують в Україні. У вступі до цього документу вміщено огляд поточних політичних засад, подій та наявного забезпечення притулків. У тих випадках, де це було необхідно, були виявлені прогалини та проблеми.

¹ <https://rm.coe.int/16802ed0b6>

Документ Ради Європи «Мінімально необхідні стандарти для служб підтримки жертв насильства щодо жінок» (2008 рік)² формує міцну базу для майбутнього розвитку сутності та критеріїв стандартів щодо надання притулків для жертв насильства щодо жінок та жертв домашнього насильства в Україні. Окрім формування такої бази, у відповідних статтях Стамбульської конвенції описується та оцінюється поточна ситуація із наданням послуг у країні. Для розгляду можливих подальших заходів в Україні та процесів, необхідних для їх здійснення, у висновках до цієї дорожньої карти також наводяться рекомендації інших країн.

2 [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/source/eg-vaconf\(2007\)study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/source/eg-vaconf(2007)study%20rev.en.pdf)

2. Поточна та прогресуюча політика України

За останні роки в Україні було зроблено низку важливих кроків щодо розвитку процесу підтримки жертв гендерно-зумовленого насильства та домашнього насильства.

2.1. Концепція Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2021 року

У 2017 році розпорядженням Кабінету Міністрів України було затверджено Концепцію Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2021 року, у т.ч. у частині виконання та звітування про хід роботи. Завдання та заходи стосуються не лише гендерно-зумовленого насильства. Однак деякі з них стосуються питання надання послуг, як того вимагає Стамбульська конвенція (далі за текстом – СК)(Загальні зобов'язання в статті 18):

1. Покращення механізму проведення гендерно-зумовленого правового аналізу шляхом: 1) внесення змін до законодавчих актів щодо вдосконалення механізму проведення гендерно-зумовленого та правового аналізу.
2. Посилення державно-приватного партнерства у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків – шляхом обміну даними про найкращі практики, обміну інформацією, проведення форумів.
3. Гендерно-зумовлена інтеграція – шляхом вивчення впливу, розробки методології інтеграції на законодавчому рівні та гендерної рівності.
4. Розширення списку статистичних показників.

5. Підвищення кваліфікації державних службовців для забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків.
6. Зміцнення механізму захисту від гендерно-зумовленої дискримінації.
7. Захист жінок та дівчат, які зазнають множинної дискримінації.
8. Подолання гендерних стереотипів.

2.2. Національна стратегія у сфері прав людини на період до 2020 року та План дій

У Національній стратегії визнається прихований характер домашнього насильства, який вважається серйозним порушенням прав людини. З-поміж результатів, очікуваних від Національної стратегії, нижченаведені заходи є також важливими для забезпечення притулками жертв домашнього насильства:

- поліпшення процедури надання допомоги жертвам домашнього насильства та проведення тренінгів для кривдників з питань ненасильницької поведінки в міжособистісних відносинах;
- інформаційно-роз'яснювальні заходи для населення щодо проблем та шляхів боротьби з домашнім насильством та надання допомоги жертвам домашнього насильства

У Плані дій, який долучено до Стратегії, конкретно визначені необхідні заходи та строки їх виконання відповідними органами державної влади України. Що стосується притулків, то взято наступні зобов'язання:

- Розроблення державних соціальних стандартів щодо надання допомоги жертвам домашнього насильства.
- розроблення та застосування механізму державного соціального замовлення послуг неурядових організацій, що працюють у сфері запобігання домашньому насильству (надання послуг жертвам домашнього насильства, організація виправних заходів для осіб, які вчиняють домашнє насильство).
- підтримка діяльності установ, які надають допомогу жертвам домашнього насильства.

2.3. Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству»

7 грудня 2017 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі за текстом – Закон). Після підписання Президентом України Закону він набере чинності наступного дня після його опублікування.

Відповідно до статті 6 Закону суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; *«До спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб належать притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі».*

Попри те, що в Законі повторюються загальні принципи Стамбульської конвенції (СК), його норми багато в чому узгоджуються з вимогам СК, але розділ, де розглядається питання притулків, є обмеженим. Притулки згадуються в статті 6 (Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству) та в статті 14 (Повноваження центрів підтримки жертв домашнього насильства) – див. подробиці нижче. У статті 16 Закону також зазначається, що центри підтримки (зокрема, притулки) повинні створюватися місцевими органами влади, а також компаніями, установами, організаціями, благодійними фондами, неурядовими організаціями та приватними особами відповідно до місцевих соціальних потреб, і функціонувати відповідно до їхніх статутів – див. подробиці нижче.

Відповідно до статті 7 Закону центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування державної політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству (наразі це – Міністерство соціальної політики), має повноваження, з-поміж інших, затверджувати стандарти надання соціальних послуг постраждалим особам.

Відповідно до статті 12 Закону до повноважень органів охорони здоров'я у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (наразі це – Міністерство охорони здоров'я) належать розроблення та затвердження стандартів надання медичної допомоги постраждалим особам або особам, які ймовірно постраждали від домашнього насильства.

Питання щодо перебування постраждалих осіб у спеціалізованих службах підтримки таких осіб та надання їм соціальних послуг регулюються установчими документами зазначених служб відповідно до стандартів надання соціальних послуг постраждалим особам, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, з урахуванням вимог міжнародних правових актів (частина 4 статті 14 Закону).

ООН характеризує насильство щодо жінок як *«будь-який акт гендерно-зумовленого насильства, яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно»*. (ООН 2006:12). Аналогічним чином Стамбульська конвенція Ради Європи характеризує гендерно-зумовлене насильство щодо жінок як *«яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно»*.

Кривдники, які скоїли насильство щодо жінок та чоловіків, здебільшого є чоловіками. Це зовсім не означає, що чоловіки ніколи не бувають жертвами насильства, або те, що жінки ніколи не бувають у ролі кривдників. Проте в дослідженні національної та міжнародної поширеності наведено чітку непропорційність за гендерним напрямком. В документах ООН та Стамбульській конвенції дається уточнення, що насильство щодо жінок є питанням гендерної рівності, де нерівність визначається як за причиною, так і за наслідком такого насильства. З цієї точки зору, поширення віктимізації та правопорушень відображає та відтворює гендерний порядок, а також є основною перешкодою для досягнення рівності між жінками та чоловіками.

У Прикінцевих положеннях Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству» були внесені зміни до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Ці зміни втілюються в системі запобігання та протидії гендерно-зумовленому насильству.

У процесі прийняття Верховною Радою України закону термін «гендерно-пов'язане насильство» був змінений на термін «насильство за ознакою статі» (гендерно-зумовлене насильство) (а також з тексту Закону народні депутати України вилучили терміни «гендер», «гендерні стереотипи» та ін.). За інформацією Міністерства соціальної політики, ці зміни не впливають на запропоновану систему запобігання та протидії такому насильству.

Наприклад, у Законі (зміни до Прикінцевих положень) зазначено, що *«насильство за ознакою статі (гендерно-зумовлене насильство) – діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичай чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій, у публічному або приватному житті.»*

Можливо, є прогалина щодо гендерного характеру гендерно-зумовленого насильства та домашнього насильства, зокрема, щодо надання спеціальних послуг (які будуть необхідні для дотримання вимог СК) жінкам, які потерпають від такого насильства. Має місце система гендерної рівності, під якою, вочевидь, здебільшого розуміється «гендерно нейтральний» підхід, а не засіб подолання гендерної нерівності та дискримінації.

Система та гарантії місцевого самоврядування України, принципи його організації та діяльності, правовий статус та обов'язки органів місцевого самоврядування та посадових осіб визначаються Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні».

У статті 26 цього Закону наведено перелік питань, що підлягають вирішенню лише під час пленарних засідань сільських і селищних рад, зокрема прийняття рішень про створення, ліквідацію, реорганізацію та перепрофілювання підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідної територіальної громади (пункт 30 частини 1 статті 26).

Згідно з новою редакцією Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» органи місцевого самоврядування (у тому числі селищні та міські ради) опікуються діяльністю, спрямованою на запобігання та протидію домашньому насильству.

У статті 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачається фінансування з державного бюджету відповідного рівня органів та установ, які опікуються питанням запобігання домашньому насильству. Фінансування спеціалізованих установ для жертв домашнього насильства, утворених підприємствами, установами, організаціями, благодійними фондами, об'єднаннями громадян або окремими громадянами, здійснюється за рахунок власних коштів.

Фактичне фінансування та сталість роботи притулків та служб підтримки є проблемним питанням. Притулки та інша підтримка зазвичай створюються/ надається та фінансуються до цих пір міжнародними організаціями, а саме ФН ООН та SIDA (Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку). До прийняття нового закону законодавство, на підставі якого надаються послуги жертвам/потерпілим від насильства щодо жінок та домашнього насильства, існувало (виконувалося) лише на національному та регіональному рівнях, але не на місцевому рівні. Нові правові норми, прийняті в Україні, вимагають від місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування створювати спеціалізовані служби підтримки. Для створення місцевих служб підтримки для допомоги людям, які постраждали від насильства, є необхідні правові підстави. Однак фактична реалізація цих вимог все ще залежить від політичної волі місцевих чиновників. Посилання на джерела фінансування в законодавстві залишається єдиним фінансовим обмеженням, що не суперечить законодавству.

За новим законом на Міністерство соціальної політики покладені повноваження щодо затвердження стандартів надання допомоги потерпілим особам. Стандарт надання послуг притулку для жертв домашнього насильства є одним із таких стандартів, який повинен бути забезпечений.

У новому законі є положення щодо необхідності підготовки фахівців, проведення інформаційних кампаній із запобігання домашньому насильству та обов'язку направлення жертв до служб підтримки. Однак фактична реалізація цих вимог – під питанням. Причини цього можуть полягати у відсутності місцевих служб підтримки (через брак фінансування або через те, що питання домашнього насильства не є пріоритетом політики), а також у відсутності стандартизованих і зрілих процедур для міжвідомчої

співпраці, які повинні бути розроблені Міністерством соціальної політики. Хоча це не є явною вимогою Стамбульської конвенції Ради Європи, але в інших країнах користь мережі притулків полягала саме в обміні та покращенні практики та політики стосовно притулків, а також у розробці та впровадженні національних стандартів для притулків, наприклад, як у Великій Британії та Шотландії.

2.4. Проект Протоколу (внутрішній робочий документ)

Проект протоколу про послуги, зокрема ті, які надаються в притулках, розроблено Міністерством соціальної політики України. Важливо, щоб цей протокол базувався на міжнародних стандартах. В проекті Протоколу окреслені основні функціональні проблеми, які необхідно вирішити для розроблення стандартів щодо притулків. Протокол буде еталоном для місцевих органів влади.

3. Документ Ради Європи «Мінімально необхідні стандарти для служб підтримки» (2008 рік)

Ключові суб'єкти в Україні добре розуміються на документі Ради Європи «Мінімально необхідні стандарти для служб підтримки жертв насильства щодо жінок» (2008 рік) та використовують його як керівництво для підготовки Протоколу, зокрема щодо напрямів функціонального розвитку. Проте не всі напрямки Мінімально необхідних стандартів включені до проекту Протоколу (див. таблицю нижче). У Мінімально необхідних стандартах наводяться як мінімально необхідні стандарти, так і стандарти, яких слід досягти в майбутньому (бажані). У разі необхідності, органи влади повинні виходити за такі рамки, прагнучи максимально розширити доступ, якість та позитивні результати.

У документі Ради Європи 2008 року наведені такі стандарти:

<p>Ілюстративний приклад: Документ Ради Європи щодо протидії насильству щодо жінок: мінімально необхідні стандарти для служб підтримки охоплюють такий набір мінімальних та бажаних стандартів для притулків.</p>		
<p>Мінімально необхідні стандарти</p>	<p>Бажані стандарти</p>	<p>В Україні?</p>
<p>Послуги у притулках повинні надаватися персоналом жіночої статі.</p>	<p>Необхідно розробити службу інструкцію для відвідувачів (якщо дозволяється таке відвідування). Під цим має розумітися, що відвідувачі усвідомлюють необхідність розголошення інформації (збереження конфіденційності).</p>	<p>Не зазначено в проекті Протоколу чи законі.</p>
<p>Безпека мешканців має забезпечуватися шляхом розголошення адрес перебування та/або шляхом вжиття відповідних заходів безпеки та нагляду.</p>	<p>Будь-які альтернативні місця перебування повинні бути перевірені на предмет дотримання правил безпеки притулку та політики конфіденційності.</p>	<p>Умова нерозголошення адреси перебування вказується в проекті Протоколу, а порушення правил конфіденційності є підставою для виключення з притулку.</p>
<p>Якщо бракує місць або у послугах відмовлено, притулок має допомогти у пошуку відповідного безпечного та альтернативного місця проживання.</p>	<p>Необхідно забезпечити безумовний маршрут переміщення до іншого безпечного місця проживання. Притулки повинні підтримувати зв'язок з іншими службами, які також забезпечують безпечне перебування та надають інформацію жертвам про такі послуги (якщо такі послуги є)</p>	<p>Необхідно забезпечити безумовний маршрут переміщення до іншого безпечного місця проживання. Притулки повинні підтримувати зв'язок з іншими службами, які також забезпечують безпечне перебування та надають інформацію жертвам про такі послуги (якщо такі послуги є)</p>
<p>Відмова від надання або від повторного допуску до послуг повинна надаватися ЛИШЕ за наявності серйозних порушень правил або заради безпеки жінок та дітей.</p>		<p>У проекті Протоколу наводиться детальний перелік підстав відмови від надання доступу або для виключення когось з притулку</p>

<p>Підтримка в притулку повинна надаватися в мірі, необхідній для користувача послуг.</p>		<p>Перебування в притулку пропонується на тимчасовій основі – спочатку на три місяці, можливо, і на шість місяців, а за виняткових обставин – на 12 місяців.</p>
<p>Штатна чисельність повинна бути достатньою для задоволення потреб наявних користувачів послуг та дітей.</p>		<p>Штатна чисельність не фіксується у проекті Протоколу, але має визначатися центральним органом виконавчої влади, який опікується питаннями притулку, а питання «працевлаштування та звільнення персоналу відповідно до штатного розпису» віднесено до компетенції директора притулку</p>
<p>Підтримка в умовах кризи та планування безпеки для кожного користувача послуг</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Необхідно надати інформацію про права та обов'язки користувача послуг (зокрема про політику конфіденційності) протягом 24 годин після прийому (до притулку). • Правила повинні роз'яснюватися мотивуючою мовою. 	<p>Про це зазначається в проекті Протоколу, зокрема щодо надання інформації про права та можливості отримання ефективної допомоги. Посилання на «мотивуючу мову» не робиться.</p>
<p>Оцінку потреб необхідно здійснити в письмовому вигляді протягом 3–7 днів після прийому. Для цього оцінюються:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стан здоров'я/медичні потреби; • наявність дітей; • житлові умови; • правові альтернативи; • можливість фінансової допомоги та альтернативи; • можливість професійного навчання, працевлаштування та освіти. 	<p>Необхідно забезпечити окреме житло для жінок, які вживають психоактивні речовини.</p>	<p>У проекті Протоколу окреслюються потреби, які мають бути проаналізовані, та дається письмова оцінка потреб, яка повинна бути погоджена протягом 3 днів. Немає жодних спеціальних норм щодо жінок, які вживають психоактивні речовини, за винятком «негайного їх направлення до Установ охорони здоров'я».</p>

<p>Повинна забезпечуватися можливість надання (або направлення для отримання) юридичних консультацій, адвокатських послуг, супроводу та інших послуг підтримки.</p>		<p>Включено до проекту Протоколу</p>
<p>Необхідно надавати допомогу з метою забезпечення користувачів послугами, які б дозволяли мати самостійні джерела доходу у випадку залишення ними притулку.</p>		<p>Це не зазначено в проекті Протоколу. Це можна забезпечити багатьма способами спільно із жінкою-жертвою: шляхом надання державної соціальної допомоги, сприяння жінкам в отриманні нових навичок, які дозволяють заробляти собі на життя, допомоги жінкам у подальшій роботі або в отриманні роботи, якщо вони перебувають у притулку.</p>
<p>У штаті має бути щонайменше один кваліфікований спеціаліст для догляду за дітьми.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На 10 дітей – один працівник для догляду за дітьми. • Безпечні ігрові майданчики. • Прогулянки та різні заходи для дітей. • Політика охорони дитинства. 	<ul style="list-style-type: none"> • Не зазначено. • В інших соціальних центрах може бути передбачена допомога дітям з боку психологів, але в обов'язковому порядку має бути забезпечена така підтримка та робота з дітьми в притулках для жертв домашнього насильства.
<p>У притулках має формуватися та заохочуватися повага і принципи ненасильницьких взаємовідносин, зокрема між дорослими та дітьми.</p>		<p>Не зазначено.</p>

<p>Якщо немає місця для перебування через вік супроводжувачі дитини чоловічої статі. Притулок має допомогти у забезпеченні або пошуку альтернативного й безпечного місця перебування для сім'ї.</p> <p>Необхідно допомогти дитині у вирішенні освітніх проблем.</p>	<p>Будь-які альтернативні місця перебування повинні бути перевірені на предмет дотримання правил безпеки притулку та політики конфіденційності.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Укладання протоколу з місцевими школами для задоволення потреб дітей-мешканців (притулку). • У підлітків є місце та приладдя для виконання домашнього завдання. 	<p>Це не зазначено в проекті Протоколу, але може розглядатися в бажаному стандарті.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Це не зазначено в проекті Протоколу, але може розглядатися в бажаному стандарті.
<p>Тривалість підготовки волонтерів та персоналу притулку має становити мінімум 30 годин, а програма має включати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Гендерний аналіз стану насильства щодо жінок; • Засоби комунікації та заходи втручання; • Конфіденційність; • Захист дитини; • Доступ до послуг, пов'язаних із перекладом та недієздатністю; • Як зробити відповідне направлення; • Інформація про травматизм, подолання та відновлення • Оцінка ризику; • Недискримінація та розмаїття; • Розширення прав та можливостей. 	<ul style="list-style-type: none"> • Необхідно підготувати персонал/ який в змозі спілкуватися на мові жестів. • Інформаційні та консультативні послуги повинні бути доступними на декількох мовах, на яких розмовляють спільноти, яким притулок надає послуги. • Персонал повинен отримати базову підготовку з питань імміграційного статусу/законодавства. 	<ul style="list-style-type: none"> • Це не зазначено в проекті Протоколу, але може розглядатися в бажаному стандарті. Не акцентується увага на гендерному аналізі. У цьому контексті проект Протоколу не відрізняє принципи Стамбульської конвенції, в якому не вказуються притулки виключно для жінок, а лише окремі приміщення для чоловіків та жінок.

<p>Повторне розміщення та подальші послуги мають бути доступними для колишніх мешканців та їхніх дітей.</p>		<p>Це не вказано, а направлення або подальші маршрути не вказуються після перебування в притулку. Цього можна досягти, прийнявши спільне з жінкою-жертвою рішення щодо їхнього подальшого проживання після залишення притулку, визначивши її потребу в отриманні місця проживання, а також у підтриманні контакту з нею або передбачення іншої служби підтримки, щоб підтримувати контакт та допомагати після залишення нею притулку</p>
<p>Витяг: Рада Європи. 2008 Боротьба з насильством щодо жінок: Мінімально необхідні стандарти для служб підтримки РЄ.</p>		

Додано стандарти «Допомоги жінкам», як нещодавно розроблений шаблон стандартів для притулків та для надання відповідної підтримки, який узгоджується з вимогам СК. Ці стандарти викладені всебічно та доступно і використовуються у Великій Британії для оцінки якості надання притулку особам.

4. Розроблення стандартів надання притулків для жертв насильства щодо жінок і жертв домашнього насильства

При підготовці стандартів Міністерством соціальної політики важливе значення має участь зацікавлених сторін, зокрема НУО та інших поставальників притулків. Це стане базою знань для започаткування стандартів якості. З часом ця участь повинна бути постійно діючою для їх можливого перегляду або оновлення.

Використання та підтримка колективних та всеохоплюючих процесів для розроблення стандартів, що заохочується ООН і продемонстровано в багаторівневому підході, який використовується організацією «Допомога жінок Шотландії» (Scottish Women's Aid)(див. Розділ 5.2), вплинуть не лише на приналежність та на прихильність до стандартів, а також на їхню якість та актуальність.

З метою розробки комплексних стандартів було б корисно базуватися на поточних перевагах та на практиці роботи притулків, тим самим заохочуючи відповідність. Поточні критерії (наприклад, НПД України та законодавство) повинні включати стандарти/доповнюватися стандартами. Крім того, перед розширенням партнерських зв'язків з іншими сферами та установами (наприклад, державними органами, які можуть розробляти власні критерії відповідності), необхідно передбачити достатньо часу для процесу, необхідному для повного залучення притулків, з огляду на кадрові ротації та інші непередбачувані затримки.

Що стосується змісту стандартів для притулків, то місцевий експерт Ради Європи провів дослідження поточного положення про притулки для жертв домашнього насильства (див. Додаток 1). Відповідні положення Стамбульської конвенції були використані для аналізу поточних правил роботи в Україні, зокрема, були розглянуті такі стандарти Стамбульської конвенції (СК):

- Пункт про недискримінацію (статті 4 та 18 СК)
- Підготовка спеціалістів (стаття 15 СК)
- Цілодобова доступність (Стаття 23 СК)
- Фінансові ресурси (стаття 8 СК)
- Розташування служб у тих же приміщеннях (принцип «єдиного вікна») (пункт 3 статті 18 СК)
- Гендерна концепція (стаття 6 СК)
- Захист та підтримка жертв (стаття 18 СК)
- Міжвідомча співпраця (стаття 18 СК)
- Інформація про доступні послуги (стаття 19 СК)

Вочевидь, існування різних статутів та стандартів щодо притулків, якими опікуються НУО, ймовірно за все, призведе до того, що вони ще більше узгоджуватимуться із Стамбульською конвенцією, ніж ті, якими опікується держава. Див. розділ 4.1 нижче.

4.1. Стандарти Стамбульської конвенції Ради Європи щодо притулків

Відповідно до Стамбульської конвенції головною метою притулку є оперативне надання фізичної безпеки від кривдника шляхом забезпечення негайного, бажано цілодобового доступу до безпечного місця проживання.

У **статті 23 СК** вимагається, щоб держави-сторони вживали заходів для створення відповідних, легкодоступних притулків у достатній кількості з метою забезпечення безпечного проживання та надання дієвої допомоги, особливо жінкам та їхнім дітям. Наведена нижче інформація міститься у відповідних статтях Стамбульської конвенції (див. додаток для отримання детальної інформації):

Спеціалізована служба: притулки не є тимчасовим житлом. Потреби жертв домашнього насильства різноманітні і в кожному конкретному випадку можуть відрізнятися між собою. Вони повинні надавати можливість жінкам

справлятися зі своїм болісним минулим, безпечно розривати насильницькі відносини, відновлювати самооцінку та закладати фундамент для самостійного життя. Саме тому притулки повинні створюватися як спеціалізовані служби, які опікуються потребами жертв домашнього насильства, зокрема жінок та їхніх дітей.

В Україні є кілька послуг, які надаються жертвам домашнього насильства, зокрема в притулках для НУО, соціальних центрах для матері та дитини та в державних центрах соціальної та психологічної допомоги. Оскільки центри матері та дитини опікуються лише потребами вагітних жінок та матерів з маленькими дітьми, які переживають «життєві проблеми», насправді саме такі центри здебільшого дають прихисток жертвам домашнього насильства. З іншого боку, державні центри соціальної та психологічної допомоги надають цілодобову допомогу та тимчасовий прихисток особам, які перебувають у тяжких життєвих обставинах, і потребують тимчасового прихистку, якщо такі особи не мають засобів для існування. Вони також дають прихисток жертвам домашнього насильства; однак, вони не відповідають критеріям спеціалізації, оскільки вони не опікуються потребами жертв домашнього насильства.

Достатня кількість: У фінальному звіті про діяльність Цільової робочої групи Ради Європи із протидії насильству щодо жінок, у т.ч. домашньому насильству, рекомендується безпечно розміщення в спеціалізованих жіночих притулках, доступних у кожному регіоні, із розрахунком одна сім'я на 10 000 мешканців. В Україні бракує державних центрів або притулків, їхня чисельність приблизно становить 1 або 2 на область. Наприклад, у Львівській області є Центр соціальної та психологічної допомоги на 15 місць та центр матері та дитини, розрахований для 10 жінок з дітьми. Загальна чисельність населення Львівської області становить 2 537 799 осіб. Це означає, що для досягнення мінімально необхідних стандартів регіон потребує щонайменше 253 місць для сімей (один дорослий плюс середня кількість дітей відповідно до статистичних даних держави). Ситуація подібна і в інших регіонах України, зокрема в Києві.

Доступність (цілодобово): цілодобова доступність гарантує забезпечення жертви необхідною підтримкою, коли це необхідно. В Україні прийом до державних центрів соціальної та психологічної допомоги здійснюється цілодобово (в режимі роботи 24/7). Прийом до соціальних центрів матері та дитини ведеться лише у робочий час, встановлений положенням про роботу центру. Прийом до притулків НУО здійснюється цілодобово (у режимі роботи «24 години/7 днів на тиждень»).

У **статті 18 СК** зазначаються загальні обов'язки щодо надання послуг підтримки (загальні та спеціалізовані). З-поміж інших, деякі є особливо важливими для роботи притулків: консультаційні послуги, групи само-допомоги, правова допомога, допомога в пошуку роботи, допомога в пошуку житла, фінансова допомога тощо. Сімейна медіація/терапія може становити ризик для жертв насильства щодо жінок і жертв домашнього насильства, зокрема, загрожувати їхній безпеці, якщо така робота проводиться спільно з кривдниками. Отже, такий тип послуг не рекомендується надавати. Набір послуг, якщо це можливо, повинен надаватися у тих самих приміщеннях (принцип «єдиного вікна»).

Згідно з отриманою в державних установах та притулках інформацією, робота з клієнтами проводиться у формі індивідуальних консультацій та групової роботи. Наприклад, у Харкові робота цих груп проводиться спільно з Харківським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Консультаційні послуги надаються у всіх центрах соціальними працівниками та психологами. У штаті деяких установ є юристи, які надають консультаційні послуги з юридичних питань. У деяких установах, де в штаті немає такого фахівця, клієнти направляються до інших державних організацій та НУО для отримання юридичних консультацій. Психологи та соціальні працівники надають консультаційну допомогу у питаннях пошуку шкіл та роботи з дітьми.

Допомога в пошуку роботи та проживання не є стандартною послугою, а доступ до соціальних місць проживання для жертв домашнього насильства є дуже обмеженим. Фінансова допомога не передбачена законодавством України.

Захист даних та згода жінки на розкриття інформації: у Законі України «Про захист персональних даних» врегульовується питання збору, передачі та захисту персональних даних громадян України. У той же час інформація, що стосується випадків домашнього насильства, надається органам та установам, які опікуються цими справами, для стимулювання міжвідомчої співпраці з питань підтримки жертв. Таке взаємне інформування та взаємодія здійснюється відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та згідно з спільним наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних

підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї».

Міжвідомча співпраця: в Стамбульській конвенції передбачається створення відповідних механізмів для забезпечення ефективного співробітництва між усіма відповідними зацікавленими сторонами та державними органами у справі захисту та підтримки жертв та свідків насильства щодо жінок та жертв домашнього насильства. У цьому положенні передбачається наявність реферальної системи (системи направлень). В Україні в 2017 році, в рамках проекту ФН ООН, у різних регіонах України має місце тестування певних механізмів взаємодії та реагування на факти домашнього насильства. За наданою інформацією вже розроблено кілька алгоритмів взаємодії в Запорізькій, Дніпропетровській та Харківській областях на регіональному та міському рівнях (м. Харків, м. Кривий Ріг). Відповідно до нового закону про протидію домашньому насильству формалізація та узагальнення таких механізмів співпраці є важливими у контексті забезпечення, зокрема, зв'язку між правоохоронними органами, службами підтримки (притулками) та судовою системою. Реферальна система може приймати будь-яку необхідну форму і не вимагає створення офіційного органу чи установи. Це може бути алгоритм, протокол, міжвідомча угода, регулярне проведення круглих столів тощо.

У **статті 4 та 18 СК** сформовано всеохопне антидискримінаційне положення, яке забороняє будь-які підстави для дискримінації при застосуванні положень Стамбульської конвенції. У статті 18 визначена важливість врахування потреб вразливих осіб, у т.ч. дітей-жертв. При нинішній ситуації в Україні деякі жінки (особливо ті, хто страждає від наркотичної залежності чи на психічні розлади) позбавлені доступу до притулків. Можна було б розглянути спеціалізовані центри для таких жінок.

Застосування **Статті 6 СК** щодо гендерної концепції при наданні послуг: Державні центри соціальної та психологічної допомоги не використовують принципи гендерно-зумовленого насильства, тому що в Типовому положенні про ці установи передбачається надання послуг усім, хто постраждав від насильства, як чоловіків, так і жінок. Водночас у Типовому положенні про соціальні центри матері та дитини передбачено надання послуг лише жінкам, зокрема тим, хто постраждав від насильства. Тому є приклади, коли державне забезпечення узгоджується із вимогами СК, і може далі братися за основу. Наприклад, на практиці поточні притулки в Україні укомплектовані (здебільшого) жіночим персоналом, і це може бути закріплено в Типовому положенні.

Забезпечення відповідним персоналом та фінансовою стабільністю притулків є важливим аспектом належного надання допомоги жертвам, це положення (**стаття 8 СК**) також поширюється на ті послуги, які надаються неурядовими організаціями та громадянським суспільством. Україна передбачає фінансування соціальних центрів соціальної та психологічної допомоги та соціальних центрів матері та дитини. Інші притулки функціонують завдяки НУО без підтримки держави. Є випадки змішаного фінансування, наприклад, «соціальна квартира для матерів з маленькими дітьми, які опинилися в складних життєвих умовах», яка функціонує за таким принципом у місті Києві. Іноді місцеві органи влади надають приміщення для притулків НУО у формі участі в проекті, зокрема, у м. Харкові. Така змішана картина не гарантує однакових стандартів доступності та підтримки у всіх регіонах України. Спеціальне положення про фінансування з місцевих бюджетів допоможе відкоригувати відсутність потенційної волі з боку місцевих органів влади.

У **статті 19 СК** вимагається від держав надавати адекватну та своєчасну інформацію про наявні служби підтримки та правові заходи на зрозумілій для жертв мові. Оприлюднюється інформація про наявність притулків НУО, але без зазначення адрес. Інформація про державні центри соціальної та психологічної допомоги та центри матері та дитини та їхні адреси є загальнодоступною. Керуючись отриманою інформацією, незрозуміло дійсний рівень доступності цієї інформації, наскільки активно держава поширює інформацію та через які канали (поширення з-поміж установ).

У **статті 15 СК** визначена необхідність забезпечення належної підготовки спеціалістів, які працюють з жертвами (та кривдниками). Спеціалісти, які працюють у притулках, – це, як правило, соціальні працівники та психологи. Крім того, для них пропонуються спеціалізовані тренінги для роботи з жертвами та особами, які пов'язані з гендерно-зумовленим та домашнім насильством. Такі тренінги проводяться НУО. Однак, видається, що ці тренінги не є систематичними та тривалими (навчання без відриву від роботи). Той факт, що вони надаються НУО, посилює цю ідею. Крім того, базова підготовка з питань насильства щодо жінок та домашнього насильства повинна постійно супроводжуватися процесом підвищення кваліфікації. Можна було б запровадити якісну рівномірну навчальну програму, яка б охоплювала аспекти, про які йдеться в Стамбульській конвенції: запобігання та виявлення такого насильства, рівноправ'я жінок і чоловіків, потреби та права жертв і способів запобігання вторинній віктимізації.

5. Врахування досвіду інших країн

5.1. ООН Жінки

Організація «ООН Жінки»³ пропонує кілька процесів та інших елементів, які слід враховувати при розробці стандартів. З точки зору процесу, доброю відправною точкою є заохочення співпраці між органами влади та працівниками притулку.

Відповідні міністерства та відомства мають готувати, спільно з працівниками притулку та адвокатами, реалістичні рекомендації, інструкції та директиви. Важливо, щоб у протоколах та рекомендаціях визначалися ключові компоненти послуг, що надаються притулками та методами надання послуг, з метою сприяння доступу жінок та дівчат до якісної допомоги та підтримки. Положення про притулки для жінок можуть допомогти у гарантуванні того факту, що послуги для задоволення потреб жінок та їхніх дітей є доступними, належним чином забезпеченими ресурсами та відповідним чином погодженими з основними керівними принципами.

Створення стратегічного плану для притулку, який може відповісти на наступні питання:

- Як будуть прийматися рішення?
- Як буде розроблятися політика?
- Який стан притулку і в якому стані має він бути в найближчі три-п'ять років? Який процес досягнення цілей?

Політика надання послуг включає таку інформацію:

- мандат притулку, принципи;

3 <http://www.endvawnow.org/en/articles/1391-standards-and-regulations.html?next=1392>

- послуги, що пропонуються як жінкам, так і, коли це доречно, дітям (у т.ч. розміщення/забезпечення основними предметами особистого та побутового призначення, заходи втручання у кризових ситуаціях, оцінка ризиків та планування безпеки, консультаційна підтримка, направлення та супровід з правових питань, охорона здоров'я, безпека та соціальна допомога, економічна та трудова діяльність);
- кадрова укомплектованість і структура
- збирання та зберігання персональних даних жінок (у т.ч. права, пов'язані з доступом та конфіденційністю); і
- права та обов'язки мешканців.

5.2. Запровадження стандартів обслуговування в Шотландії⁴

У період з 2009 по 2011 рр. організація «Допомога жінок Шотландії», мережа з 38 притулків, розробила стандарти служби домашнього насильства у зв'язку з необхідністю встановлення орієнтирів та бази для оцінки цінності спеціалізованих служб притулку. Використовуючи спільний оціночний процес, ці стандарти мають на меті допомогти притулкам стандартизувати свою практику для документування та демонстрації свого внеску для жінок. В основі стандартів наводяться 5 тем: навички персоналу; доступні послуги для дітей та молоді; безпека та підтримка; ефективне партнерство; і представлення голосу жінок в інших установах. В оцінці 28 притулків у 2012 році та в оцінці стандартів повідомляється про їх завершення використання членами мережі.

Процес розпочався в 2009 році, коли на щорічній конференції з питань надання притулку був представлений разом з адвокатами проект стандартів. Була створена робоча група, яка складається з представників з питань надання притулків, відповідальних за розробку стандартів. Були проведені тренінги для персоналу притулку у форматі рівноправного обміну інформацією. Після цього стандарти були випробувані в трьох притулках та переглянуті з урахуванням вже накопиченого досвіду. Організація «Допомога жінок Шотландії» (Scottish Women's Aid) провела заходи з підвищення обізнаності та поширила інформацію про розробку

⁴ <http://www.endvawnow.org/en/articles/1391-standards-and-regulations.html?next=1392>

стандартів за допомогою інформаційних бюлетенів притулку, а також офіційно запровадила стандарти на формальному заході.

Шотландські стандарти пропагуються протягом 3 місяців завдяки проведенню експертної та конфіденційної оцінки. Оцінка може допомогти притулкам визначитись із: інноваційними та перспективними практиками; напрямками для покращення ситуації; та з підтримкою, яка необхідна від благодійної організації «Допомога жінок Шотландії» (Scottish Women's Aid). Процес включає: самооцінку притулками на основі власної документації/ доказової бази; подання електронною поштою форми співробітникам, що проводять оцінку; спільний з персоналом, що проводить оцінку, розгляд результатів.

Додаток 1: Стандарти якості для допомоги жінкам

<https://www.womensaid.org.uk/what-we-do/national-quality-standards/>

Додаток 2: Критерії доступу до притулків

	так	ні	Коментарі
критерії доступу до притулків		v	Для прийому до всіх наявних притулків і центрів не потрібна судова заборона щодо запобігання домашньому насильству.
діюча судова заборона щодо запобігання домашньому насильству	v		Для притулків ФН ООН вимагається схвалення з боку консилиуму (щось на зразок ради притулку), для державних центрів має бути направлення від органів державної влади, а остаточне рішення про прийом приймається керівництвом центрів.
схвалення комісією притулку		v	Схвалення приймається на місцевому рівні (дається клопотання про прийом до притулку або до центру). Для прийому до притулку або центру схвалення на національному або регіональному рівні не вимагається.
офіційно схвалено (на національному, регіональному рівні)		v	У притулках ФН ООН немає вікових обмежень. Відповідно до Типового положення у центрах соціальної та психологічної допомоги відсутні вікові обмеження, але особи старше 60 років фактично не допускаються. Відповідно до Типового положення у всіх центрах матері та дитини немає вікових обмежень, але фактично допускаються лише молоді жінки віком до 35 років (відповідно до законодавства України молоддю вважаються особи віком до 35 років).
вік	v		У притулках НУО допускаються особи без реєстрації чи місця проживання. Державні притулки або центри приймають осіб з реєстрацією або за місцем постійного проживання в регіоні, які обслуговуються притулком або центром. Наприклад, центр соціальної та психологічної допомоги міста Львова приймає осіб, які мешкають у м.Львів Львівської області.
географічне розташування		v	

		так	ні	Коментарі
розміщення дітей у притулках	національність		✓	У притулках НУО відсутні обмеження. Щодо державних установ, то Типове положення не містить обмежень на прийом іноземних громадян до притулків або центрів. Згідно із чинним законодавством України іноземці, які на законних умовах проживають на території України, користуються тими самими правами, що і громадяни України. Але для прийому до державних центрів чи притулків вимагається клопотання органів місцевого самоврядування, реєстрація (місце проживання) в регіоні, де знаходиться притулок або центр, а також заповнена медична довідка. Це може призвести до труднощів для прийому іноземців до державних притулків або центрів.
	інше			
	необхідне медичне обстеження	✓		В усіх притулках (центрах), перед прийомом до притулку, вимагається проведення медичного обстеження. Іноді людину можуть прийняти без медичного обстеження, але з умовою його проходження протягом 3 днів.
	усі діти до 18 років	✓		Державні центри соціальної та психологічної допомоги та притулки НУО приймають жінок старшого віку (старше 18 років) та жінок з дітьми. Центри матері та дитини приймають вагітних жінок (на 9-му місяці вагітності) та молодих жінок з дітьми віком до 18 місяців.
	діти до 12 років (для хлопчиків)	✓		Загальних обмежень немає. Відмова може бути надано у тому випадку, коли неможливо окремо розмістити хлопчика-підлітка з матір'ю від інших клієнтів центру або притулку.
	заборонено для дітей		✓	В офіційних документах відсутня інформація щодо окремого розміщення матерів з дітьми в різних установах. Діти повинні перебувати разом зі своїми матерями.
	дозволено лише для маленьких дітей		✓	Є обмеження щодо віку дітей лише в центрах матері та дитини – діти віком до 18 місяців.

	так	ні	Коментарі
максимальний строк перебування		v	Обмеження в різних установах відрізняються. Найбільш тривалі строки (перебування) для користувачів допускаються в притулках НУО – час перебування може становити до 6 місяців, 9 місяців і навіть рік. У центрах матері та дитини обмеження щодо віку дитини – до досягнення дитиною 18-місячного віку. У центрах соціальної та психологічної допомоги строк обмеження перебування становить 90 днів. Але часто трапляються випадки, коли строк перебування було подовжено з огляду на обґрунтовану необхідність.
	v		Обмеження в різних установах відрізняються. Найбільш тривалі строки (перебування) для користувачів допускаються в притулках НУО – час перебування може становити до 6 місяців, 9 місяців і навіть рік. У центрах матері та дитини обмеження щодо віку дитини – до досягнення дитиною 18-місячного віку.
	v		Обмеження в різних установах відрізняються. Найкоротший строк перебування в центрах соціальної та психологічної допомоги. Тут обмежено строк перебування до 90 днів. Але часто трапляються випадки, коли строк перебування було подовжено з огляду на обґрунтовану необхідність.
	v		Обмеження в різних установах відрізняються. Найбільш тривалі строки (перебування) для користувачів допускаються в притулках НУО – час перебування може становити до 6 місяців, 9 місяців і навіть рік. У центрах матері та дитини обмеження щодо віку дитини – до досягнення дитиною 18-місячного віку. У центрах соціальної та психологічної допомоги строк обмеження перебування становить 90 днів. Але часто трапляються випадки, коли строк перебування було подовжено з огляду на обґрунтовану необхідність.

		так	ні	Коментарі
доступність для певних груп жінок (стаття 18 СК та стаття 4.3. СК)	з обмеженнями	у		Немає обмежень щодо прийому людей з обмеженими фізичними можливостями. Відмова може мати місце, якщо людина не може самостійно доглядати себе або за відсутності відповідних умов (наприклад, у приміщенні немає рами, завузькі дверні проходи, коридори, ванні кімнати тощо). Є обмеження щодо прийому людей з психічними вадами. Ні в притулках НУО, ні в державних центрах-притулках немає жодних обмежень щодо прийому людей за іншими ознаками, зокрема за расовою приналежністю, кольором шкіри, мовою спілкування, релігійними чи політичними переконаннями, соціальним чи національним походженням.
	наркозалежні		у	У Типових положеннях державних установ зазначено, що притулки або центри не можуть приймати людей, які є алко- та наркозалежними. Таких же правил дотримуються притулки НУО.
кількість місць, доступних для сімей (зазвичай одне місце для сім'ї на 10 000 осіб)				Бракує державних центрів чи притулків, їхня чисельність приблизно становить 1 або 2 на область. Наприклад, у Львівській області є Центр соціальної та психологічної допомоги на 15 місць та центр матері та дитини, розрахований для 10 жінок з дітьми. Загальна чисельність населення Львівської області становить 2 537 799 осіб. Ситуація подібна і в інших регіонах України. Ще одним прикладом є місто Київ.
підготовка спеціалістів (стаття 15 СК)	для персоналу, який опікується жінками	у		У державних центрах та притулках, а також у притулках НУО, зазвичай працюють належно підготовлені спеціалісти (соціальні працівники та психологи). Крім того, для них пропонуються спеціалізовані тренінги для роботи з жертвами та особами, які пов'язані з гендерним та домашнім насильством. Найчастіше такі тренінги проводять НУО.

		так	ні	Коментарі
	для персоналу, який опікується дітьми	✓		У державних центрах та притулках, а також у деяких притулках НУО, є посада соціального педагога, який є фахівцем у питаннях роботи з дітьми. В інших притулках НУО, що спеціалізуються на роботі з жінками, які постраждали від насильства, як правило, працюють фахівці, які отримали загальну професійну підготовку (соціальні працівники та психологи). Варто зазначити, що спеціальна підготовка для роботи з дітьми-жертвами насильства та свідками насильства та з дітьми, які самі вчинили насильство, здійснювалася невеликою кількістю працівників державних центрів або притулків, а також притулків НУО.
вимоги до приміщень	в мЗ		✓	Не було висунуто особливих вимог до приміщень, розмірів та інших деталей, де розташовані центри або притулки. Наприклад, щодо приміщень у Типовому положенні про центри соціальної та психологічної допомоги та Типовому положенні про соціальні центри для матері та дитини передбачено, що «Центр може бути створено за наявності необхідної матеріально-технічної бази (у т.ч. приміщення, що відповідають санітарно-гігієнічним вимогам, правилам пожежної безпеки)».
Цілодобова доступність (Стаття 23 СК)		✓		Прийом до державних центрів соціальної та психологічної допомоги та надання необхідної допомоги здійснюється цілодобово (у режимі роботи «24 години/7 днів на тиждень»). Прийом до соціальних центрів матері та дитини ведеться у робочий час, встановлений положенням про роботу центру. Прийом до притулків НУО здійснюється цілодобово (у режимі роботи «24 години/7 днів на тиждень»).
фінансування (стаття 8 СК)	профінансовано державою	✓		центри соціальної та психологічної допомоги та соціальні центри матері та дитини
	опікується НУО	✓		притулки для жінок, які постраждали від насильства
	міжнародним донором	✓		притулки для жінок, які постраждали від насильства

	змішане фінансування	так	ні	Коментарі
запропоновані послуги (пункт 3 статті 18 СК) за принципом «єдиного вікна»	групи самопомог	v	v	Є випадки змішаного фінансування, наприклад, «соціальна квартира для матерів з маленькими дітьми, які опинилися в складних життєвих умовах» функціонує за таким принципом у місті Києві. Інші місцеві органи влади надають приміщення для притулків НУО у формі участі в проєкті, наприклад, у м. Харкові.
	групи самопомог		v	У державних установах та притулках робота з клієнтами проводиться у формі індивідуальних консультацій та групових робіт. До такої форми роботи як участь у групі самопомог залучені клієнти притулку в місті Харкові, зустрічі цієї групи проводяться спільно з Харківським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
	консалтинг	v		У кожному центрі та в притулках надаються «консультаційні» послуги. Консультаційні послуги надаються соціальними працівниками та психологами. У штаті деяких установ є юристи, які надають консультаційні послуги з юридичних питань (наприклад, у притулку НУО в Харкові). У деяких установах, де в штаті немає юриста, який би надавав консультаційні послуги з юридичних питань, клієнти направляються до інших державних організацій та НУО для отримання юридичних консультацій.
	правова допомога	v		У штаті деяких установ є юрист, який надає консультаційні послуги з юридичних питань (наприклад, у притулку НУО в місті Харкові та в державних центрах соціальної та психологічної допомоги). У деяких установах, де в штаті немає юриста, який би надавав консультаційні послуги з юридичних питань, клієнти направляються до інших державних організацій та НУО для отримання юридичних консультацій. Наприклад, у місті Києві та місті Дніпро клієнти направляються до Центрів денного перебування. У місті Кривий Ріг та місті Бердянськ клієнти направляються до державних місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, надання консультативних послуг і, запитом, може бути надано адвоката на час судових слухань для розгляду справ своїх клієнтів.

		так	ні	Коментарі
	Допомога дітям (психологічна, пошук дитячого садка або школи)	v		Усі центри та притулки надають підтримку своїм клієнтам для їхніх дітей у пошуку школи чи дитячого садка. Психологи та соціальні працівники також працюють з дітьми, оскільки останні часто стають жертвами або свідками домашнього насильства.
	пошук роботи	v		Для того щоб підвищити фінансову незалежність жінок, усі центри та притулки надають підтримку у пошуку роботи або допомогу при зміні місця роботи для отримання вищої платні.
	пошук домівки		v	Ця послуга не надається. Однак на практиці, якщо клієнт готовий до переїзду в орендовану квартиру, фахівці центрів та притулків допоможуть у пошуку будинку або квартири, який (яку) буде орендовано за власний рахунок такого клієнта. У законодавстві не передбачається надання клієнтам безкоштовних або дешевих соціальних квартир.
	фінансова допомога		v	В законодавстві не передбачається надання фінансової допомоги тим, хто постраждав від насильства. З огляду на це, клієнти не отримують готівкові кошти. У державних центрах соціальної та психологічної допомоги та соціальних центрах матері та дитини клієнти живуть безкоштовно (зокрема це стосується харчування, надання гігієнічних товарів), а також надається допомога спеціалістами цих установ. У притулках НУО клієнти отримують гігієнічні товари та харчові набори (каші, олія, хліб, овочі та інше), також забезпечуються миючими засобами. Готівковими коштами клієнти не забезпечуються.

		так	ні	Коментарі
гендерна концепція (стаття 6 СК)	сімейна медіація/ терапія		v	У випадку гендерно-зумовленого насильства, у т.ч. домашнього насильства, сімейна медіація, як правило, не застосовується. У центрах соціальної та психологічної допомоги та в притулках НУО надаються послуги та реабілітаційні процедури для жінок, які постраждали від насильства, та їх дітей. Щоб забезпечити безпеку жінок, постраждалих від насильства, кривдників до цих приміщень не допускають. Згідно із виправними програмами спеціалісти центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та фахівці НУО проводять окремі роботи з кривдниками в інших приміщеннях. Але така робота не унормована належним чином через брак спеціально навчених фахівців.
	гендерна проблематика насильства (на основі рівноправ'я). Гендер – важливий елемент для роботи притулку або забезпечення гендерної нейтральності	v		Державні центри соціальної та психологічної допомоги не використовують принципи гендерної концепції насильства. У Типовому положенні про такі установи передбачається надання послуг тим, хто постраждав від насильства, це стосується як чоловіків, так і жінок. У Типовому положенні про соціальні центри матері та дитини передбачено надання послуг лише жінкам, зокрема тим, хто постраждав від насильства. Робота притулків НУО базується на принципах Стамбульської конвенції, а тому послуги надаються жінкам, які постраждали від насильства, та їхнім дітям.
	лише жіночий персонал		v	В Україні не застосовується рекомендація щодо роботи в державних центрах та притулках НУО лише жіночого персоналу. Подальша імплементація цієї вимоги може тлумачитись як дискримінація персоналу чоловічої статі.
	послуги, надані лише жінкам-жертвам	v		Державні установи та притулки НУО надають послуги жінкам, які постраждали від насильства, та їхнім дітям.

	так	ні	Коментарі
<p>Безпека та підтримка (стаття 18 СК)</p>	<p>поточна політика захисту даних</p> <p>v</p>		<p>В Україні є закон «Про захист персональних даних», де врегульовано питання збору, передачі та захисту персональних даних громадян України. У той же час інформація та дані про випадки насильства передаються органам та установам, які опікуються випадками насильства, для взаємодії між собою та надання допомоги потерпілим. Таке взаємне інформування та взаємодія здійснюється відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та згідно з спільним наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї». В Україні відсутній реєстр справ про випадки насильства, осіб, постраждалих від насильства, та кривдників.</p>
<p>згода жінки необхідна для розкриття даних</p>			<p>Укладені угоди з клієнтами установ, у т.ч. угоди, в яких урегульовано питання розкриття інформації, про захист та передачу персональних даних. Для розкриття інформації необхідна згода жінки. Водночас установа, яка проводить соціальну роботу щодо особи, яка постраждала від насильства, зобов'язана інформувати інші установи, що опікуються випадками насильства про справи (відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та спільного наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 р. №3131 / 386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї»).</p>

		так	ні	Коментарі
міжвідомче співробітництво (стаття 18 СК)	протокол про співпрацю/поточний механізм пошуку допомоги	v		У 2017 році в межах проекту ФН ООН було розроблено механізмами (алгоритмами, протоколами) взаємодії та реакції на випадки домашнього насильства в різних регіонах України. Таким чином, вже розроблено кілька алгоритмів взаємодії в Запорізькій, Дніпропетровській та Харківській областях на регіональному та міському рівнях (м. Харків, м. Кривий Ріг).
	Інформація про притулки є загальнодоступною	v		Поширюється інформація про наявність притулків НУО, але без вказання їхніх адрес, надається інформація про можливість доступу до таких притулків. Інформація про державні центри соціальної та психологічної допомоги та центри матері та дитини та їхні адреси є загальнодоступною.
Інформація (стаття 18 СК)	неоприлюднене місце знаходження	v		Локація притулків НУО для жінок, постраждалих від насильства, не публікується.
	переклад інформації на інші мови	v	v	Інформація про наявність центрів притулків надається державною мовою. За бажанням клієнта інформація може надаватися іншими мовами, наприклад російською мовою, в публікаціях та на Інтернет-ресурсах – іншими мовами.

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини континенту. Вона включає в себе 47 держав-членів, 28 з яких є членами Європейського союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства закону. Європейський суд з прав людини контролює здійснення Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE